

Významy pádů

srov. QKS¹ § 1–37

Vstupní úkol: Zopakujte si **plynulé** skloňování **celých** spojení

sōlus dominus potēns – anima fēlix – hoc testīmōnium vetus – pāstor bonus – illa virgō praeclāra – ignis sempiternus – nōmen sānctum – pluviale ātrum – exercitus fortior – quoddam cornū caprīnum – diēs clārissima

Už z cvičných vět v morfologickém kurzu víme, že na slovosled v latinských větách nelze spoléhat (na rozdíl např. od angličtiny). V latinských větách, podobně jako v českých, se totiž uplatňuje aktuální členění, kdy se zdůrazněný člen ocitá na exponované pozici (začátek/konec); zcela autonomní² slovosled pak mívají verše. Stále platí známý návod k překládání:

najdeme verbum finitum – podle něho si ujasníme, co je podmět³ – podle koncovek a s ohledem na význam nalézáme další větné členy (viz Šlesinger, s. 34).

Pádové koncovky – ne slovosled – nám pomáhají rozpoznat způsob, jaký **větný člen** příslušné substantivum vyjadřuje čili jakou **významovou roli** ve větě má. Srov. následující věty:

Paulī epistulam lēgī / Epistulam Paulī lēgī / Lēgī epistulam Paulī / Lēgī Paulī epistulam / Paulī lēgī epistulam

gen. sg. vždy vyjadřuje „čí dopis“; vytváří neshodný přívlastek k *epistulam*

Paulō epistulam lēgī / Epistulam Paulō lēgī / Lēgī epistulam Paulō / Lēgī Paulō epistulam / Paulō lēgī epistulam

koncovka *-ō* je i pro abl., ale do věty zapadá dat. „komu“; vyjadřuje buď „komu“ byl dopis adresován (nesh. přív. k *epistulam*; spíš v sousedství *e. P. / P. e.*), nebo „komu“ je dopis čten (častěji; pak se vztahuje k *lēgī*: předmět nebo beneficiát, viz níže dativ); rozhoduje širší kontext

Paulum vīdērunt omnēs / Omnēs Paulum vīdērunt / Omnēs vīdērunt Paulum / Vīdērunt Paulum omnēs

i *omnēs* by sice mohl být ak., ale potřebujeme podmět v pl.; navíc *Paulum* nic jiného než ak. být nemůže *omnēs* je tedy podmět, *Paulum* vyjadřuje předmět „koho“ k *vīdērunt*

Ego Paulus epistulam lēgī

vytváří přístavek k zájmennému podmětu, takže je jako podmět v nom. sg.; věta má 2 nom. sg. (viz násl. HO)

Základní role pádů jsou v L stejné jako v Č (srov. výše). K úspěšnému interpretování vět potřebujeme mít přehled co možná všech možných rolí, i méně běžných, pro L specifických.

K **názvům** pádů: Jsou **tradiční** a vyjadřují **z možných rolí jen jednu** – tu, která byla starým gramatikům nápadná.

¹ QK (Quitt–Kucharský): Z. Quitt, P. Kucharský, *Latinská mluvnice*, Praha: SPN 1972 a později. Paragrafy mají dvojí číslování: v tvarosloví (QKT) a v syntaxi (QKS). – Velmi podrobné představení pádových rolí má H. Schareika, *Stručná gramatika latiny*, Praha: Klett 2007, s. 72–95.

² Podle vlastních zákonitostí. Jde zvl. o rytmus.

³ Při 1. a 2. osobě bývá podmět zájmenný a nejčastěji nevyjádřený. Při 3. osobě je důležité číslo: hledáme pak, co ve větě může být nominativem singuláru, popř. plurálu.

Značky po okraji následujícího přehledu:

- ≈ velmi podobné až stejné (v L jako v Č);
 •|◦ se zvláštnostmi;
 × odlišné.

Příklady v *tučné kurzivě* se doporučují k zapamatování.

NOMINATIV nōminātīvus (sc. cāsus) – jmenovací

≈ jak se jmenuje? **uvádění jména** (jako v Č):

quī vocābātur Paulus / cui/cuius nōmen erat Paulus : .....

≈ kdo/co „dělá“? **podmět** (jako v Č)

- |◦ kdo/co/kým/čím „je“? **jmenný přísudek** (jako v Č, ale ta mívá nom. pro ztotožnění, instr. pro funkci):

Ego sum resurrēctiō et vīta. Iēsūs Salvātor hominum est.

× *Haec sunt gradus ultimis perfectiōnis* : („Tyto věci jsou“) *Toto je poslední stupeň / posledním stupněm dokonalosti.*

- |◦ „jak + kým/jakým“? **doplňek**:

Iēsūs Salvātor hominum appellātur : .....

novus Adam, culpam hominis abluistī : .....

Verbum Carō factum est : .....

Do Č někdy překládáme instrumentálem, výrazem se spojkou *jako*, s předl. *za* aj. Podrobněji o doplňku později.

≈ substantivní **přívlastek** (*Hērōdēs rēx; in cīvitatē Nazareth*) **nebo přístavek** k jinému výrazu v nom. O přístavku později.

- |◦ „tolik a tolik“ čeho? **počítaný předmět** po číslovkách v nominativu:

ūnus Deus, duo angelī, librī V, xii Apostolī, XL diēs, mīlle annī × *duo mīlia annōrum*

– tedy v Č se klade neshodný gen. pl. od 5 výše, v L teprve od 2000; i u neohebných zájmených číslovek:

aliquot verba : ..... ; *Quot capita, tot sententiae* : .....

Latinský počítaný předmět (pro 2–1999) nezůstává vždy v nom., ale mění se podle větnečlenské platnosti číselného výrazu, přičemž základní číslovky mohou zůstat neohýbané: *in longitūdine* (koho, čeho?) *decem passuum* : *v délce deseti dvojkroků*; *mēnsus est mīlle cubitōs* (srov. ak. míry) : měřil .....

aliquot librōs habēō : ..... ap.

× v polovětné vazbě **NcI** (později)

GENITIV genitīvus / -net- – roditel'nyj, rodičí, „čí je kdo syn“ (*Fīlius Deī*)⁴

Rozlišujeme

GENITIV ADJEKTIVÁLIÍ – jen jeden druh, jehož užití je navíc poměrně omezené;

GENITIV SUBSTANTIV a zájmen substantivní povahy – vidí se „skoro v každé větě“, ale má celou řadu druhů.

⁴ Při nesklonných hebr. jménech bohužel vznikají potenciálně dvojznačná vyjádření: *filius David* : 1) syn Davidův (tak zpravidla), 2) syn David.

I. GENITIV ADJEKTIVÁLIÍ⁵ – jev bez přímé obdoby v Č

× jak moc? tzv. gen. pretiī: **cena, hodnota** (udaná adjektivalem v gen. sg. n.): *est / aestimātur / habētur magnī, minimī, tantī* (sc. pretiī) ap.; překládá se adverbiem (*oceňují ho velice, pramálo, (na)tolik*) nebo volně (*má velkou cenu, pokládají ho za velikého člověka* ap.).

II. GENITIV SUBSTANTIV a zájmen substantivní povahy

≈ **neshodný přívlastek** (jako v Č). Má různou platnost, např.:

≈ **gen. přívlastňovací/posesivní** (srov. staré pádové otázky *čt⁶-koho-čeho?*): *Filius Patris*. Do Č lze překládat i přívlastňovacím adjektivem: *verba Domini*: 1) ....., 2) *slova Hospodinova*. Je nejen

- a) v neshodném přívlastku *domus patris meī*, ale i
b) v přísudku

haec domus est patris meī: .....

•|◦ **gen. přináležitosti** (vyjadřuje volnější vztah než gen. přívl.):

memento, quod sumus tui, licet caduci, plasmatis h. *Prececur omnes cernui* = *LaudDomQ*

: ... že („jsme tvého stvoření“) *patříme k tvému stvoření, i když [jsme] náchylní k pádu*

≈ **gen. partitivní**:⁷ *vīnī amphorae vi* (i po adjektivech a deadjektivech: *multī amīcōrum eius*)

≈ gen. **vlastnosti** (srov. Č *dívka plavých vlasů*):

puer X annōrum: .....

Quantae beātitudinis est Deus!: .....

domus sāctificātiōnis tuae (tj. dům, na němž spočívá ...; i v Č genitiv)

To nedělá při překladu potíže – až na

× **A. případy**, kdy nutno překládat **jinak** než genitivem: *cymbalum aeris* kovový / z kovu; *volucrēs caelī* „létavci nebe“, ptáci;

•|◦ **B. případy**, kdy je těžší rozlišit gen. **subjektový** × **objektový**:

v Č *kritika premiéra*, v L *passiō crucis* ..... × *passiō Domini nostrī* .....

Dokud neposoudíme kontext, musí se počítat s obojím:

amor mātris = 1) láska **matčina** (k dětem; subj., jak je podle Č samozřejmé)

2) láska (dětí) **k matce** (obj.), „milování matky“

podobně *cāritās Deī* = 1)....., 2)....., do Č nejlépe *láska Boží; timor Deī* může mít věcně jen jeden význam

× **vysvětlovací** (obsahový): *vox castitātis* slovo čistota; v Č se klade tzv. nominativ jmenovací (*vox castitātis significat ... : slovo čistota znamená ...*)

z jaké množiny se vybírá?

•|◦ (a) comparatum při superlativu, tzv. gen. **srovnávací** (typ partitivního): *celerrimus omnium* (*/dē/ex omnibus / inter omnēs*); v Č je gen. typu *nejkrásnější všech* silně archaický⁸ a dost možná, že se do ní dostal překládáním;

≈ (b) na výraz **mimořádnosti**, tzv. *genitīvus auctīvus*, obv. gen. pl.; zvaný i hebrejský superlativ; užívá se i v Č, nedělá potíže: *dominus dominōrum, liber librōrum, servus servōrum Deī, Canticum canticōrum* ... a podobně *caelum caelōrum, saeculum saeculī*.

⁵ Adjektivália jsou slova s formou a funkcí jako adjektiva: *mladý (člověk) ~ takový, desátý* ...

⁶ Otázka byla později vyřazena, aby se nevzbuzoval dojem, že snad *most Jiráskův* má v Č stejné postavení jako *Jiráskův most* (přívl. adjektivum).

⁷ Označení různá: gen. dělivý, celku a části aj. Platnost: ne všechno víno, ale udané množství (srov. *šálek/trochu/popít čaje*); *vi* = VI.

⁸ V současné češtině se dosud objevuje (tj. je méně archaický) gen. srovnávací, ale **po komparativu**: *mladší osmnácti let*.

× kde? **lokalizace** pomocí bezpředložkových tvarů jmen místních *Datum Rōmae...* (probereme příležitostně při zvláštnostech v tvarech jmen)

× při **postpozicích** *causā, grātiā* (pův. neshodné přívlastky):

meī causā : .....

honōris causā : .....

amīcitiāe grātiā : .....

≈ při **nevlastních předložkách** jako *ope*:

ope misericordiae tuae : .....

srov. v Č v rámci čeho, prostřednictvím čeho, během čeho aj.

× **dvojí gen.** při přístavku (později)

× **vazebný** (studuje se se slovíčky);⁹ bývá u výrazů **pamatování a zapomínání** (*recordor, oblivīscor, memor, gnārus, perītus, ignārus* aj., srov. QKS § 9; také *miserēre meī*), u některých **neosobních** sloves, např. *piget mē omissiōnis huius : toto opomenutí mě mrzí* (srov. QKT § 122) a dále v **právních obrazech** vyjadřujících „zločin a trest“:¹⁰

fūrtī reus : ....., *prōditiōnis accūsātus* : .....

sacrilēgiī absolūtus : .....

homicīdiī (vina) damnātus : .....

× *capitis* („pokuta“) *damnātus* : .....

SROV. právní obraty s abl.

Dva speciální případy (srov. dativ!):

× A. při **SIMILIS** úplná shoda:

tuī similis : (stejný) jako ty

existimāstī quod erō tuī similis Ps 49,21 : .....

× B. při **ESSE** nabývá gen. posesivní (viz výše) i přenesených významů:

nostrī / eōrum / illīus / Persārum / meī est : je moje (naše, jejich, jeho, Peršanů) věc, je na mně, abych..., je pro mě příznačné, je mou povinností.

DATIV *dātīvus* – „dávací“; vyjadřuje (1) **beneficiáta** (komu se děje „dobrodiní“);¹¹ (2) zaměření; (2a) vůči někomu: **adresáta**; (2b) na něco: účel, **cíl**

• komu? **dativní předmět** jako v Č, ale uplatňuje se širě. Většinou je to více či méně zřetelný adresát nebo beneficiát (viz další bod) – také odpůrce/nepřítel – po slovesech jako *dare, respondēre, prōmittere, facere, dominārī, subiacēre + subicere; resistere*, po adj. *rebellis, rebellāre*; po citoslovci *vae victīs!*

⁹ Ve slovnících se jako udání vazby vyskytují zájmena ve zkrácené podobě (srov. angl. *sb, sth*): *alcis (rei), alci, alqm, alqo* : *alicuius, alicui, aliquem, aliquō*. – Překladový slovník, konkrétně např. lat.-čes., zachycuje vazbu právě tehdy, je-li podle citu pro češtinu nečekaná.

¹⁰ Možná souvisí s gen. pretií jako hodnocení/ocenění učiněné soudcem.

¹¹ „Dobrodiní“ může nabýt hodnoty kladné (*Umyli jí podlahu*), záporné (*Rozbili jí okno*) i nulové (*Položil jí hlavu na klín*, vlastně přesun přívlastnění „na její klín“).

- kvůli komu, čemu? v čí (ne)prospěch, v (ne)prospěch čeho? **beneficiát:**

nōbīs nātus est (přítom nejsme jeho rodiči!);

tīmeō patrī bojím se o otce (× *timeō patrem* bojím se otce);

īrāscitur mihi : .....

Parce, pater, virgīs – iam numquam carmina dīcam! : .....

Venit mors velōciter, rapit nōs atrōciter, nēminī parcētur. odkud? : .....

Někdy zrádné: *vacāre philosophiae* není ^x*mīt* *prāzdno od f.-ie* (v její neprospěch), nýbrž *mīt volný čas na f.-ii* (v její prospěch), *zabývat se f.-ii*

- × „kvůli čemu?“ **cíl, účel, určení** ap.:

auxiliō venīre : .....

intererāmus sessiōnī : .....

decemvirī lēgibus scribendīs : ve st. Ř. *desetičlenný sbor k sepsání zákonů*

Īnstitūtum Graecitātī et Latīnitātī Augendae (FF UK) : .....

- × „čemu kdo vládne/předsedá/..., co kdo řídí“

sessiōnī/liturgiā praesidēre : .....

diacēsī praeest : .....

- ≈ „o kom to platí?“ **osobní zřetel:**¹²

grave est mihi iūdicāre : .....

Pozn. K rozpoznání významových rolí pomůže slovtvorný význam:

occurrerunt ei duo habentēs daemōnia : potkali se s ním („vběhli **mu** do cesty“).....

labōrem otiō antepōnere dávejte přednost námaze(!) před zahálkou („klad'te námahu před zahálku“)

nōlīte labōrem otiō postpōnere nedávejte přednost zahálce před námahou („neklad'te námahu až za zahálku“)

- × **dvojí dat.** osoby a „věci“:

honōrī est mihi : .....

- × **vazebný**, rovněž v základu beneficiát u sloves **poslušnosti:**

parēmus/obsequimur/oboedīmus praepositō : *jsme poslušni / posloucháme*

nadřízeného

Dva speciální případy (srov. gen. !):

- ≈ A. při SIMILIS podoba:¹³

maledīcentī similis erit : .....

- B. při ESSE vazby s přeneseným významem: *mihi est „mně jest“*¹⁴ = *mám* :

1) **vlastnictví:** *est mihi domus speciōsa* : .....

také opak: *dēsunt mihi verba* : .....; *dēest eīs pānis* : .....

2) **závazku, povinnosti:**

tacendum est vōbīs : *máte mlčet*

- × analogický: *suādeō tibi* radím ti → *persuādēbō tibi* přesvědčím tě

¹² Věcný zřetel viz abl.

¹³ Tak se rozlišuje v Písmu, jinde se však významy gen. a dat. mnohdy zaměňují.

¹⁴ Jak naznačuje podoba infinitivu, v Č jde o archaický obrat.

AKUZATIV *accūsātīvus* – „obviňovací“: koho, co?

- **předmět tranzitivních sloves**; jako v Č, ale některá česká tranz. mají lat. protějšky intranz. a naopak (viz Novotný ZLM-II § 56); např. *ingredīrī ecclēsiām / intrāre (in) ecclēsiām*

≈ **míra, rozměr** místní i časový (jako v Č: *celou noc četla; ušli celou míli*): *mēnsus est mīlle cubitōs, puer decem annōs nātus*

- kam? **směr**

× a) u jmen místních (později)

≈ b) po předložkách s ak. nebo abl.:¹⁵ **in, sub / subter, super**

×• v polovětné vazbě AcI (později)

× **akuzativ zvolací** k vyjádření pocitů či hodnocení:

Ō mē / tē beātām! : ..... ; *Ō vōs asinōs!* : .....

Rem mīrandam! : ..... ; *Homīnem infēlīcem!* : .....

Srov. vok.

- **dvojí ak.** (*accūsātīvus geminus*)

a) při vyjádření osoby a „věci“, popř. věci a funkce:¹⁶

poposcit iūdicēs veniam : .....

b) při doplňku, přístavku (později)

× po většině **předložek** (viz Novotný, ZLM-II § 136)

× **adverbializované** akuzativy, např. *multum, paululum, primum*, vzato etymologicky i *partim*

- **VOKATIV** *vocātīvus* – „volací (i jmenovací)“

Oslovení s výjimkou případů, kdy se používá ak. zvolací. Č astá průvodní částice *ō*, časté sousedství reaktivních replik (imperativ, otázka).

ABLATIV *ablātīvus* – „odnášecí“

Užívání je značně pestré, neboť lat. ablativ v sobě spojil funkce tří kdysi samostatných pádů:

a) vlastního ablativu jako pádu **zbavovacího** („od čeho? odkud?“);

b) instrumentálu jako pádu **nástroje** „čím“

c) lokálu („**kde**“, přeneseně také „**kdy**“, „**kudy**“)

Navíc řada významů **přenesených** (čím=nástroj: *quā (viā) : kudy*; čím=nástroj -> „čím to je“, tedy příčina: *eō quod : proto, že*) a **pomezních**.

× **odluka, zbavení, nedostatek** ap. (tzv. *ablātīvus sēparātīvus*); o konkurenci prostého abl.

a *ab* + abl. srov. Novotný ZLM-II § 108-112 nebo P § 117; v Č gen. odluky:

spoliāvit/prīvāvit tē honōre : .....

¹⁵ Také v Č, má-li předložka dvojí vazbu (*na stůl × na stole; za školu × za školou*), vyjadřuje akuzativ směr, lokál nebo instrumentál vyjadřuje umístění.

¹⁶ V Č se objevuje ještě mnohem méně než v L: *učil (naučil, doučoval ...) ho dějepis; stálo ho to dobrou pověst*.

- careō/indigeō/egeō pāne* (= dēest mihi pānis) : .....
- magistrātū sē abdicāvit* : .....
- procul negotiīs* : .....
- interdicere alicui aquā et ignī* (srov. prostředek) : vyobcovat někoho; doslova .....
- × „od čeho/koho se liší“ (lze chápat jako druh odluky), „než kdo/co?“ **comparatum** při komparativu, tzv. **abl. srovnávací**:
habet sororem quae pulchrior illa est : .....
- Také v případech příslovečné platnosti
multō melior : .....; *nihilō minus* (*psané i dohromady*) : .....
 je vlastně ustrnulý abl. srovnávací.
- × „od koho pochází“ **původ** (abl. orīginis); v pozdní latině prostředek spíše básnický, který lze chápat i jako prosté vynechání předložky; příklad:
Chrīstum canāmus prīncipem / nātum Mariā Virgine (h. A solis ortus cardine, LaudNatDom) : .....
- ≈ „od čeho“, působením čeho: (pomezí odluky a prostředku) **příčina**, (gramaticky) neživotný **původce děje** (v Č často instrumentál):
timōre coāctus : .....; *syllaba nātūrā longa* : .....
ego/nōs N., Deī grātiā rēx X-iae/X-ōrum : .....
Summus Pontifex Ioannes Paulus Dīvinā Prōvidentiā PP. II : .....
- Při pasivních slovesných tvarech se životný původce děje uvádí s předložkou:
(monastērium) igne combustum : ..... ; *ab hussitīs combustum* : .....
- ≈ „čím“ **prostředek, nástroj** (v Č instr.):
ferrō et ignī : .....
trādīdit Iēsum flagellīs caesum, ut crucifigeretur : .....
 Analogicky k *naplněný (replētus aquā)* má ablativ i *plný (grātiā plēna)*.
- × „odkud“, vyjadřované bezpředložkovými tvary jmen místních (podrobně později)
Rōmā expulsus : .....
- × „kdy“ **čas**, tzv. abl. časový (temporis):
sabbatō: .....
die et nocte : .....
tempore Quadrāgēsīmae / paschālī / per annum / Adventūs / Nātīvitātis
 : .....
- × ablativní spojení subst. + partic. = **abl. absolutní** (AblAbs), jehož význam může být nejen časový (probereme později při polovětných vazbách)
- ≈ „jak“: **způsob**
celerī pede : ..... ; *brevī manū* : .....
hōc / tālī modō : ..... ; *mōre geōmetricō* : .....
- × „za kolik“: abl. **ceny**, hlavně tržní (SROV. gen. pretiī);

nōnne duo passerēs asse vēneunt (Mt 10,29)¹⁷: .....

≈ tzv. (!)¹⁸ **vnitřní předmět**: jeho význam je obsažen už ve slovesu (srov. *světít svátek*), klade se pro zdůraznění:

gāvīsī sunt gaudiō magnō : .....

morte moriēris : .....

•_o „o čem to platí? v kterém ohledu?“ **věcný zřetel**:¹⁹

minor nātū (= *adulescentior*) : .....

laude dignus : .....

× **právní obraty** o trestech *exiliō multātus, excommunicātiōne pūnītus*: platnost (kárného) prostředku „potrestán čím“

Srov. gen., někdy záměnné (*capitis/capite damnātus*). Bývá i jiný pád (*perpetuō carcerī damnātus* je ....; pod. *ignibus addictus* „cíl“) nebo předložkové vazby, např. *suspectus/accūsātus/convictus dē fūrtō/homicīdiō*; smysl lze většinou odhadnout.

≈ kde? **lokalizace** po předložkách s ak. nebo abl.: **in, sub/subter, super**; srov. ak.

× po **předložkách čistě ablativních**:

AB ABSQUE CŌRAM CUM DĒ EX PRAE PRŌ SINE (9; **ZPAMĚTI!**)

a před poměrně vzácnými postpozicemi *pālam, tenus*

× **adverbializované** abl. sg. (n.): příslovce na *-ō*

crēbrō, rārō, sērō : .....

necessāriō : .....; *meritō* : .....

O *multō, nihilō* viz abl. srovnávací.

Poznámky

1. Latina Vulgaty mívá místo klasických prostých pádů novější (popř. řečtinou, hebrejštinou ovlivněné) pády předložkové. Např. *osvobodit někoho od něčeho* klas. *liberāre aliquem aliquā rē*, Vulg. l. *aliquem dē (ab) aliquā rē*, přičemž abl. se rezervuje pro vyjádření prostředku: *quā libertāte Christus nōs liberāvit – factus est mihi in salutem* vedle *Verbum Caro factum est* (srov. nominativ).

2. V církevní latině ojediněle drží tradiční texty dvojí vazbu v témž významu:

miserēre nostrī Te Deum, evang. (jako po výrazech zapomínání) × *miserēre nōbīs* Ordo Missae, litanie (dat. pro beneficiát nebo podle významem podobného *parce nōbīs*)

3. Chceme-li se orientovat v místě textu, kde význam použitých pádů není jasný, **zkoumáme sémantické pole řídicího a závislého slova** a zvažujeme, co by závislé slovo mohlo o řídicím slově vypovídat (předmět? prostředek? příčina? vlastnost? ap.). Potom porovnáváme s případy užití téhož pádu a hledáme co možná podobné: v mluvnících, slovnících, zde na s. 2–8.

¹⁷ Pokrač.: *et unus ex illis non cadet super terram sine Patre vestro*.

¹⁸ Toto větněčlenské označení je tradiční, ale zavádějící: jde většinou o jiné členy, zejména přísl. určení nástroje a prostředku, popř. příčiny. V textech ovlivněných hebrejštinou jde spíš o figuru sémantickou: srov. *Castīgāns castīgāvit mē Dominus* (VF zesílené svým vlastním participiem); větněčlenská interpretace je pak irelevantní.

¹⁹ Osobní zřetel viz dat.

Cvičné věty

Charakterizujte pádový význam podtrženého výrazu, např. dativ po *esse*, akuzativ časový.

1. Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro. Mt 13,44
2. Domini est terra et plenitudo eius. Ps 23,1
3. Et exarsit ira (/ iratus est furore) Dominus in populum suum (...) et tradidit eos in manus gentium. Ps 105, 40sq.
4. Vidi afflictionem populi mei (...) propter duritiam eorum qui praesunt operibus. podle Ex 3,7
5. Omnia subiecisti sub pedibus eius: oves et boves universas, insuper et pecora campi, volucres caeli et pisces maris, quaecumque perambulant semitas maris. Ps 8,8sq.
6. Reminiscere miserationum tuarum, Domine. Ps 24,6
7. Doloris sui non recordentur. Prov 31,7
8. Ipse et Deus noster, et nos populus pascuae eius et oves manus eius. Ps 94
9. Docebit mites vias suas. Ps 24,9
10. Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, ut nos offerret* Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu. *aby nás obětoval; 1Pet 3,18
11. Quaecumque anima tali se edulio contaminaverit praevaricationis rea erit. Lv 7,18
12. Nolite esse pauci numero. Ier 29,6
13. Ne gregi desit cura pastoris, neque pastoribus oboedientia gregis.
PrecesVespFerIVHebdIQ
14. Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias eius nec reversi sunt per semitas eius. Iob 24,13
15. Dedit ei Dominus potestatem et honorem et regnum, et omnes populi ipsi servient.
Ant3VespFerVHebdIIpa
16. Scio quia morti trades me. Iob 30,23
17. Cave nequando* obliviscaris* pacti Domini Dei tui. abys nezapomínal;
Ant2LectSabHebdIIQ+P
18. Tollite iugum meum super vos et discite a me (...) et invenietis requiem animabus vestris. Mt 11,29
19. Crastinus enim dies sollicitus erit sibiipsi. Mt 6,34
20. Bonus est Dominus sperantibus in eum, animae quaerenti illum. Lam 3,25
21. Curam geris animarum? Noli idcirco tui ipsius curam neglegere, nec te tam liberaliter ceteris tribuas, ut tui nihil tibi supersit; nam et te animarum quibus praeses, meminisse quidem oportet, ita tamen, ut tui non obliviscaris. Sermo S. Caroli Borromei, Alt 4. 11.
22. Habebat autem [Pilatus] vinctum insignem qui dicebatur Barabbas. Mt 27,16
23. Post haec amavit mulierem quae habitabat in valle Sorech et vocabatur Dalila. Idc 16,4
24. Tulit levita uxorem et imposuit asino. podle Idc 19,28
25. Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam et alteram odiosam (...) volueritque substantiam inter filios suos dividere, non poterit filium dilectae facere primogenitum et praeferre filio odiosae. Dt 21,15sq.
26. Si oblitus fuero tui, Ierusalem, oblivioni detur dextera mea.
Ant[adPs136]VespFerIIHebdIVpa
27. Et in die Domini in proelio stare, est pravis decertantibus ex iustitiae amore resistere.
RegulaPatoralis SGregM = AltDomXXVIIpa, LH IV, 282

28. Et ecce Rebecca egrediebatur (...), puella decora nimis virgoque pulcherrima et incognita viro (...). Occurritque ei servus et ait: Pauxillum aquae mihi ad bibendum* praebe de hydria tua. k pití; Gn 24,15sq.
29. Indue nos viscera misericordiae. PrecesLaudSabHebdIQ
30. Timeam mihi, timeam te. PiaePetitSAug
31. Pleni estis dilectione, repleti omni scientia. Rom 15,14
32. Quocumque die comederis ex eo, morte morieris. Gn 2,17
33. Desolatione desolata est terra, quia nullus est qui recogitet* corde. kdo by ...; Ier 12,11
34. Praebe verbum tuum lucernam pedibus nostris. PrecesLaudFerVHebdIQ
35. Pones eum benedictionem in saeculum saeculi. Ps 20,7
36. Omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur. L 2,23
37. Lucius Aelius Seianus, praefectus praetorianus Tiberii, familiam Caligulae criminis maiestatis accusavit. Wikipedia Latina
38. Nesciēbātis quia in hīs quae Patris mei sunt oportet me* esse*? (abych byl: akuzativ s infinitivem) L 2,49
39. Christe, electe Dei, qui calamum quassatum non contrivisti et linum* fumigans non exstinxisti, miserere omnium quaerentium te in veritate. *(Iněný) knot; PrecVespII BaptDom
40. Parcet [Deus] pauperi et inopi Ps 71,13
41. Fac nos Apostolorum praedicationi dociles et fidei nostrae veritati conformes. Preces IIVespDomHebdIVpa
42. Agrippe [Nero] dixit: Quoniam Paulus innocens uidetur; Petrus autem homicidii reus est, insuper et inreligiosus. Pseudo-Marcellus: Passio ss. Apost. Petri et Pauli
43. Martha accusabat eam de otio. ThAq super Mt, 79
44. pro pokročilé; i pak raději porovnávat s překladem De his ergo coepit iudicium adversus Menelaum agitari. Et, cum venisset rex Tyrum, ad ipsum negotium detulerunt missi tres viri a senioribus. Et, cum superaretur, Menelaus promisit Ptolomaeo multas pecunias dare ad suadendum regi. Itaque Ptolomaeus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit et deduxit a sententia, et Menelaum quidem universae malitiae reum criminibus absolvit, miseros autem, qui, etiamsi apud Scythas causam dixissent, innocentes iudicarentur, hos morte damnavit. 2Mac 4,43sq.